

ת"פ 20448/11/11 - מדינת ישראל נגד מוסא אלטורי, חסין אלטורי

בית דין אזורי לעבודה בבאר שבע

ת"פ 20448-11-11

20 ינואר 2017

לפני: כב' השופטת יעל אנגלברג שהם

המאשימה:

מדינת ישראל
ע"י ב"כ: עו"ד יצחק ששון

נגד

הנאשמים:

1. מוסא אלטורי
2. חסין אלטורי
ע"י ב"כ: עו"ד עלי אלקרינאוי

מזר דין

רקע עובדתי

1. הנאשמים עסקו במתן שירות של עבודות קטיף לחקלאים. בתקופה הנדונה בכתב האישום העסיקו התובעים נערים בעבודות קטיף חקלאי במשק החקלאי של מר משה עמר. בביקורת שנערכה על ידי חוקרי המאשימה, נמצא כי הנאשמים העסיקו נערים מבלי שהקיפידו על העסקתם על פי חוק.

2. הנאשמים הורשעו בשתי עבירות מתוך ארבע שיוחסו להם בכתב האישום. הנאשמים זוכו מעבירות של העסקה כקבלן כח אדם ללא היתר ואי תשלום שכר מינימום כחוק והורשעו בעבירה של העסקת **שלושה** ילדים מתחת לגיל המותר להעסקה על פי דין בניגוד להוראות סעיפים 2(א) ו-33(א)(1) לחוק עבודת הנוער התשי"ג-1953, (להלן: **חוק עבודת הנוער**) ועבירה של העסקת **ארבעה** נערים בעבודת לילה בניגוד לסעיפים 24 ו-33(א)(2) לחוק עבודת הנוער.

טענות הצדדים

3. **המאשימה טענה** לעניין העונש, כי מדובר בעבירות מתחום חוקי המגן הסוציאליים, אשר תכליתם להציב רף הגנה מינימלי לעובדים בכלל ולנוער העובד בפרט בהיותו נמנה על אוכלוסייה המוגדרת

עמוד 1

כאוכלוסייה מוחלשת המתקשה לעמוד על זכויותיה ואף אינה מודעת להם. המאשימה הגישה דוח שהוא פרי דיון של הוועדה לזכויות הילד וועדת החינוך, התרבות והספורט של הכנסת המצביע על ניצול ילדים בעבודת חקלאות באזור הדרום וטענה להיבטים שונים המדגישים את החשיבות במיגור התופעה. המאשימה טענה כי יש להטיל עונש מרתיע היות שהתופעה הולכת ומתרחבת וקיים קושי לאכוף את החוקים האלה במגזר הבדואי בשל קשיים שונים הנובעים בין היתר בהימצאות העובדים בשטח פתוח ותופעה של בריחה והברחה בשעת ביקורת, קשיי שפה, חוסר שיתוף פעולה וכיוצ"ב. המאשימה טענה, כי המחוקק הציב הגבלות ביחס לגיל המותר ולשעות העבודה המותרות ובכך יצר איזון בין רצון לעודד נערים לעבוד ולכלכל את עצמם לבין ההגנה עליהם בהתחשב במצבם הגופני והרוחני. המאשימה הפנתה לכך שהנאשמים כפרו בכל האישומים והיא נאלצה להוכיח את ההעסקה במשותף. עוד הצביעה המאשימה על חוסר מהימנותם של הנאשמים, לעצימת עיניים שבה נקטו ועוד.

4. באשר להיקף הקנס שיש להטיל על הנאשמים, מתייחסת המאשימה לכל אחת מן העבירות בנפרד ומציינת כי לא הוטל על העבירות קנס מנהלי וכי קנס שכזה קיים רק לגבי העבירה של העסקת הנערים בעבודת לילה ולא לגבי העבירה של העסקת נערים מתחת לגיל המותר. המאשימה טענה לעניין היקף הקנס כי יש להעמיד את העונש הספציפי לגבי כל אחד מהנאשמים על סך של 70% מגובה הקנס המקסימלי וביתר פירוט:

א. **אישום ראשון - העסקת 3 ילדים מתחת לגיל המותר** במועד אחד - לדברי המאשימה, הקנס המקסימלי לכל יחידת עבירה עומד על סך של **43,800 ₪**, על כן, סך כל הקנס המקסימלי עומד על הסך של **131,400 ₪**. המאשימה סבורה כי מאחר ומדובר בפגיעה חמורה בערך חברתי ובשל שיקולי ההרתעה, יש להטיל על הנאשמים קנס בשיעור **70%** מהקנס המקסימלי, בסך של **91,980 ₪**.

ב. **אישום שני - העסקת 4 נערים בשעות לילה ב-4 מועדים שונים** - לטענת המאשימה מדובר בעבירה שנעברה כלפי **ארבעה** נערים ב-4 מועדים שונים ועל כן מדובר ב-**16** יחידות עבירה, שהקנס המקסימלי הקבוע בחוק בגין כל אחת מהן הוא **29,200 ₪** ובסך הכל עומד העונש המקסימלי על סך של **467,200 ₪**. המאשימה סבורה כי יש להטיל על הנאשמים קנס בשיעור **70%** מהקנס המקסימלי, מאחר ומדובר באלמנט ההרתעה, ובסך כולל של **327,040 ₪**.

סך הקנס שהמאשימה סבורה שיש להטיל על הנאשמים עומד על סך של **419,020 ₪** לכל אחד מהנאשמים.

5. **הנאשמים טענו** לעניין העונש, כי מדובר בעבירות שבוצעו בשנת **2011**. לטענתם, שילמו לנערים את כל זכויותיהם כחוק וכי אין לזקוף לחובת הנאשמים את רצונם לנהל הליך שכן עובדה היא שבסופו של יום זוכו משני אישומים. הנאשמים טענו, כי עמדת המאשימה מתעלמת מהוראות תיקון 113 לחוק העונשין ומנסיבות שיש לקחת אותן בחשבון הקשורות למהות המעשה, מהות העושה ולנסיבות שלא

קשורות למעשה. הנאשמים מלינים על כך שכלל לא נעשה ניסיון להטיל עליהם קנס מנהלי ובכך פגעה המאשימה בעקרון הצדק וההגנות. הנאשמים עותרים שבית הדין ייקבע כי מדובר בעבירות המהוות אירוע אחד וכי מספר העובדים שלהם נוגע האישום יחשבו כחלק מנסיבות אותו אירוע וכן להשוות את עניינם של הנאשמים לענישה מקבילה לעניין העסקת נערים.

הנאשמים טוענים כי הם אינם מקלים ראש בחומרת המעשה, אך מצביעים על כך כי הם נעדרי השכלה וכל עניינם ודאגתם היו להעסיק את בני משפחתם המורחבת ולדאוג לתעסוקה ולהכנסה לאותם נערים. הנאשמים מודים בכך כי קיימת בעיה במגזר הבודאי, אך הם סבורים כי אין זה המקרה שממנו יש ללמוד אינדיקציה לשרשרת מעשים של נאשמים שפעלו בדרך של חזרה על ביצוע עבירות שכאלה, שכן עניינם היה חד פעמי, חריג מבחינתם ושאינו מאפיין אותם. הנאשמים אומרים כי לא חזרו על מעשה זה ולמעשה הפסיקו לעבוד בעבודות חקלאיות. הנאשמים מפנים לכך כי חריגת הנערים מהגיל המותר להעסקה על פי חוק לא הייתה משמעותית וכי מדובר בנערים שחסרו חודש או חודשיים להגיע לגיל 14.

6. **הנאשם 1 טוען**, כי הוא בן 68 סובל ממחלת ריאות כרונית, נוטל תרופות באופן קבוע ונשען על קצבת ביטוח לאומי ואילו **הנאשם 2 טוען**, כי הוא אב ל-5 ילדים, וכי מאז האירוע חדל מלהעסיק עובדים והוא היום עובד כשכיר במשכורת נמוכה. עוד מצביעים הנאשמים על כך כי אין להם כל עבר פלילי. בשולי הדברים עתרו הנאשמים לביטול הרשעתם ולענישה ללא הרשעה ולחילופין ביקש הנאשם 2 להסתפק בקנס המשקף את אורח חייו מצבו הכלכלי ואילו הנאשם 1 ביקש להסתפק במאסר מותנה ובהתחייבות.

הנאשמים עצמם הביעו צער על מעשיהם וציינו כי לא הייתה להם כוונה לעבור על החוק וביקשו התחשבות במצבם.

הכרעה

7. ביום **10.7.12** נכנס לתוקף תיקון מספר 113 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן- "**חוק העונשין**") בדבר "הבניית שיקול הדעת השיפוטי בענישה". הוראות סעיף 40ב לחוק העונשין קובעות כי העיקרון המנחה הוא עיקרון ההלימה, היינו, העונש ייגזר ממידת אשמו של העבריין ומחומרת מעשיו. יתר ההוראות מונות מנגנון תלת שלבי שעל בית הדין לבחון על מנת לגזור את העונש ההולם את העבירה.

8. **בשלב הראשון** יש לקבוע האם העבירות מהוות אירוע אחד או מספר אירועים נפרדים. **בשלב השני**, על בית הדין לקבוע את מתחם הענישה לכל אירוע בהתחשב בעבירה ובנסיבות הקשורות בביצועה ואילו **בשלב השלישי**, על בית הדין לגזור את העונש בתוך אותו המתחם בהתחשב בנסיבות שאינן קשורות

לעבירה (עפ 8641/12 מוחמד סעד נ' מדינת ישראל, ניתן ביום 5.8.13).

ריבוי עבירות - אירוע אחד או כמה אירועים

9. בשלב הראשון, ובטרם נקבע את מתחם העונש ההולם, יש לקבוע אם העבירות שבהן הורשעו הנאשמים מהוות **אירוע אחד** או **כמה אירועים נפרדים**, כאמור בסעיף 40ג לחוק העונשין:

"(א) **הרשיע בית המשפט נאשם בכמה עבירות המהוות אירוע אחד, יקבע מתחם עונש הולם כאמור בסעיף 40ג(א) לאירוע כולו, ויגזור עונש כולל לכל העבירות בשל אותו אירוע.**

(ב) **הרשיע בית המשפט נאשם בכמה עבירות המהוות כמה אירועים, יקבע מתחם עונש הולם כאמור בסעיף 40ג(א) לכל אירוע בנפרד, ולאחר מכן רשאי הוא לגזור עונש נפרד לכל אירוע או עונש כולל לכל האירועים; גזר בית המשפט עונש נפרד לכל אירוע, יקבע את מידת החפיפה בין העונשים או הצטברותם.**

(ג) **בגזירת העונש לפי סעיף זה, יתחשב בית המשפט, בין השאר, במספר העבירות, בתדירותן ובזיקה ביניהן, וישמור על יחס הולם בין חומרת מכלול המעשים ומידת אשמו של הנאשם לבין סוג העונש, ואם גזר עונש מאסר - לבין תקופת המאסר שעל הנאשם לשאת".** (הדגשה שלי - י.א.ש.).

10. עיון בדיוני ועדת החוקה, חוק ומשפט, אשר דנה בהצעת החוק הממשלתית בנושא הבניית שיקול הדעת בענישה, מעלה כי זו הייתה ערה לקושי שבהגדרת ה"אירוע" כבסיס להבניית העונש - באילו מצבים ייחשבו מספר עבירות כ"אירוע אחד", אשר לו ייקבע מתחם עונש אחד, ומתי ייחשבו מספר עבירות ל"כמה אירועים", אשר לכל אחד מהם ייקבע מתחם עונש נפרד. בסופו של יום נותר שיקול הדעת להגדרת האירוע בידי השופט האמור לשים לנגד עיניו בין היתר את עקרון ההלימה העומד ביסוד התיקון לחוק (ראו פרוטוקול דיוני הוועדה מיום 20.6.11, בעמ' 26, ו-29; פרוטוקול מיום 21.11.11, בעמ' 56).

אף אני סבורה כי יש לבחון כל מקרה על פי נסיבותיו הספציפיות כאשר הנסיבות מהוות חלק מהגדרת ה"אירוע".

11. במקרה דנן מתעוררת השאלה - האם יש לראות בכל אחד מהאישומים כאירוע אחד, בעוד שמספר העובדים אליהם נוגע האישום ייחשב כחלק מנסיבותיו של אותו אירוע וישליך על חומרתו, ובכך ישפיע על הגדרת מתחם הענישה ההולם? או שמא יש לראות במספר העובדים וממילא בעבירות המנהליות כאירוע נפרד שיש להביאו בחשבון במסגרת גזירת העונש לאחר קביעת מתחם הענישה לכל אירוע בנפרד?

במקרה דנן, מצאתי כי יש לראות בכל אישום כמתייחס ל"**אירוע אחד**" הגם שהוא כולל מספר יחידות עבירה (ראו הוראות סעיף 40 לחוק העונשין; ראו גם ע"פ (ארצו) 57160-01-14 **מדינת ישראל נ' חדוות הורים**, ניתן ביום 8.11.14 (להלן: "**פרשת חדוות הורים**")). מדובר במועד אחד של ביקורת כאשר הקביעות ביחס לעבודת הנערים נגעה לאותו מסכת העסקה. עם זאת, יש לראות במספר הנערים שלהם נוגע אותו אישום כחלק מנסיבות אותו האירוע.

קביעת מתחם הענישה

12. בהתאם להוראות סעיף 40 לחוק העונשין על בית הדין לקבוע "מתחם עונש הולם למעשי **העבירה שביצע הנאשם בהתאם לעיקרון המנחה**" ולהתחשב לשם כך "**בערך החברתי שנפגע מביצוע העבירה, במידת הפגיעה בו, במדיניות הענישה הנהוגה ובנסיבות הקשורות בביצוע העבירה כאמור בסעיף 40ט"**, הכוללות את הנזק שנגרם מביצוע העבירה, הסיבות שהביאו את הנאשם לביצוע העבירה, מידת השליטה על מעשהו ועוד. כאשר מדובר בהטלת קנס כספי יש לקחת בחשבון גם את מצבו הכלכלי של הנאשם (סעיף 40 לחוק העונשין).

13. תכליתן של הוראות חוק עבודת הנוער הנוגעות להגבלת העסקתם של ילדים בכלל ושל נערים בשעות הלילה, היא שלא לפגוע בגידולם, בבריאותם או ברווחתם של הילדים והנערים ולהתאים את חיי העבודה לגיל ולבשלות של הילד תוך הבטחת תנאי עבודה הוגנים. זאת ועוד, הוראות החוק מטרתן להביא לאיזון בין רצונם של הנערים לכלכל את עצמם מחד לבין שמירה מפני ניצול הילדים והנערים מצד המעסיקים וההורים.

14. ככלל, בעבירות של פגיעה בזכויות סוציאליות של עובדים ושל נערים בפרט, הרי שבמסגרת קביעת מתחם הענישה בשקילת הערכים החברתיים יש ליתן משקל לעובדה כי מדובר באוכלוסיה המצויה בעמדה חלשה ומחובתו של בית הדין למנוע ניצולם לרעה.

משלא הוגש כתב האישום במסגרת בקשה להישפט לאחר הטלת קנס מנהלי, אין מתחם הענישה כפוף להוראות סעיף 14 לחוק העבירות המנהליות המעמידות רף מינימלי של כפל הקנס המנהלי.

15. בדיקת מדיניות הענישה הנהוגה מעלה כי בתי הדין נהגו להטיל על מורשעים בעבירות שעניינן העסקה בניגוד לדין, עונשים הנעים משיעור הקנס המנהלי ועד לכ-30% מהקנס הפלילי המירבי שנקבע לעבירה (פרשת **חדוות הורים** לעיל).

16. לאחר ששקלתי את כלל נסיבות המקרה הנוכחי: את תכלית חוק עבודת הנוער שנועדה להגן על הילדים והנערים ואת מספר הנערים שכלפיהם נעברה העבירה מחד גיסא, ואת העובדה כי זכויותיהם הכספיות של הילדים והנערים לא נפגעו וחלוף הזמן ממועד ביצוע העבירות (שנת 2011) מאידך גיסא,

ולאחר שבחנתי את מדיניות הענישה כעולה מגזרי דין שניתנו על ידי בתי הדין האזוריים ובית הדין הארצי - מצאתי כי **מתחם העונש ההולם** לנאשמים לשני האירועים עומד על הרף שבין שיעור הקנס המנהלי (2,500 ₪ לעבירה של העסקה בשעות לילה) לבין 30% משיעור הקנס המקסימלי המוטל על פיחוק, שבענינים של הנאשמים עומד על סך של **73,000 ₪** לשני האירועים.

גזירת העונש

17. כאמור, לאחר קביעת מתחם הענישה לעבירה, על בית המשפט לקבוע את העונש המתאים לעבירה במסגרת אותו מתחם, בהתחשב בנסיבות שאינן קשורות בביצוע העבירה - נסיבותיו האישיות של הנאשם, ובהן הנזקים שנגרמו לנאשם כתוצאה מהרשעתו, הפגיעה של העונש בנאשם ומשפחתו, נטילת אחריות על ידי הנאשם על מעשיו ומאמציו לתיקון תוצאות העבירה, נסיבות חייו ככל שהייתה להם השפעה על ביצוע מעשה העבירה, עברו הפלילי של הנאשם, התנהגותו החיובית של הנאשם ותרומתו לחברה, התנהגות רשויות אכיפת החוק וחלופי הזמן מביצוע העבירה (סעיף 40 לאי לחוק העונשין).

18. לדברי הנאשמים, הנאשם 1 הוא כבן 68, הוא אינו פעיל בשוק העבודה, הוא סובל ממחלת ריאות כרונית ומתפרנס מקצבת ביטוח לאומי. הנאשם 2, הוא אב ל-5 ילדים עובד כשכיר. לשני הנאשמים אין כל הרשעה קודמת, הם לא חזרו על מעשיהם ממועד ביצוע העבירה והם אינם עוסקים עוד בחקלאות.

מנגד, עומדת לחובת הנאשמים הרשעה בשני אירועים שונים כאשר בכל אחד מהם העסיקו בין שלושה לארבעה נערים.

19. לאחר שבחנתי את חומרת הנסיבות שבהן הורשעו הנאשמים, את הצורך להרתיע מביצוע עבירות של העסקת קטינים בניגוד לדין בכלל ואת הצורך למגר את תופעת העסקת הקטינים בענף החקלאות תוך פגיעה בזכויותיהם בפרט, ומנגד משלא מצאתי כי במקרה דנן זכויותיהם הכלכליות של הנערים נפגעו, כי העבודה בוצעה בתקופת החופש הגדול (שבה אין בהעסקת הנערים משום פגיעה בלימודיהם) וכי החריגה בשעות העבודה המותרות עמדה לכל היותר על כחצי שעה. בהתחשב במצבם הכלכלי של הנאשמים ובאפשרויות לשיקומם (סעיף 40 לחוק העונשין), בנסיבות המקרה הנוכחי, על יסוד עיקרון ההלימה ומתוך איזון כלל השיקולים הרלוונטיים לחומרא ולקולא, בבואי לשקול את העונש המתאים **לנאשמים**, מצאתי כי יש להטיל על כל אחד מהנאשמים קנס בסך של **22,000 ₪** אשר ישולם ב- **22** תשלומים חודשיים שווים ורצופים על סך של **1,000 ₪** כל אחד, שהראשון בהם ישולם עד ליום **1.3.17** והיתר באופן רצוף ב-1 לכל חודש עוקב.

20. בנוסף יחתמו הנאשמים על התחייבות להימנע מעבירה על חוק עבודת הנוער, התשי"ג-1953, וזאת במשך **3** שנים מהיום. היה ותבוצע עבירה על חוקים אלו יחויבו הנאשמים באופן מידי וללא תנאי בגין כל עבירה בסכום של **60.000 ₪** לכל עבירה. הנאשמים יחתמו על ההתחייבות עד ליום **1.3.17**.

21. בהסכמת הצדדים, גזר הדין יישלח אליהם באמצעות הדואר.

זכות ערעור תוך 45 ימים.

ניתן היום, כ"ב טבת תשע"ז, (20 ינואר 2017), בהעדר הצדדים ויישלח אליהם.